

Lezing – 50 jaar Fotogroep De Gender Eindhoven

Door Raf de Keninck

Dames en heren, beste leden van Fotogroep “De Gender”, genodigden, vrienden,

Allereerst: gefeliciteerd. Vijftig jaar. Dat is niet zomaar een jubileum. Dat is een halve eeuw kijken, vastleggen, experimenteren, soms falen, opnieuw proberen — en vooral: blijven kijken.

Want fotografie begint niet met een camera. Fotografie begint met kijken.

En dat is misschien wel de rode draad van wat ik vandaag met jullie wil delen: hoe kijken verandert. Door technologie, door design, door kunst, en vandaag de dag misschien wel het meest door iets wat we nog maar net beginnen te begrijpen: artificiële intelligentie.

Maar laat ik beginnen bij mezelf.

Ik sta hier niet alleen als voorzitter van het bestuur van Design Academy Eindhoven, maar ook als musicus. En die combinatie is misschien minder vreemd dan ze op het eerste gezicht lijkt. Want zowel muziek als design – en ook fotografie – gaan over ritme, compositie, spanning en stilte. Over wat je kiest om wel te tonen, en wat je weglaat.

En misschien nog belangrijker: ze gaan over interpretatie.

We zeggen vaak dat fotografie de werkelijkheid vastlegt. Maar als je eerlijk bent: het is vooral een reeks keuzes.

Waar ga je staan? Wanneer druk je af? Wat neem je mee in beeld — en wat laat je juist weg?

Elke foto is een standpunt. Letterlijk en figuurlijk.

En als we kijken naar vijftig jaar fotografie binnen deze club, dan zien we niet alleen een verzameling beelden, maar een verzameling perspectieven. Generaties van fotografen die elk op hun eigen manier hebben geprobeerd grip te krijgen op een steeds veranderende wereld. In de beginjaren van deze club was fotografie traag. Filmrolletjes, donkere kamers, wachten, ontwikkelen. Elke foto had gewicht. Elke klik was een beslissing.

Vandaag de dag maken we duizenden beelden per dag, vaak zonder erbij na te denken. Die overvloed heeft iets veranderd. Niet alleen in hoe we fotograferen, maar ook in hoe we kijken. En dat brengt ons bij design.

Design wordt vaak gezien als iets visueels. Iets dat mooi moet zijn. Maar in essentie is design het vormgeven van gedrag.

Design bepaalt waar we naar kijken.

Hoe lang we kijken.

En wat we belangrijk gaan vinden.

Neem bijvoorbeeld een smartphone. Niet alleen de camera, maar de hele interface is ontworpen om ons te laten kijken, scrollen, reageren. Het is eigenlijk een systeem dat onze aandacht stuurt.

En fotografie speelt daarin een centrale rol. Beelden zijn eigenlijk een soort valuta geworden — we wisselen ze continu uit. Ze overtuigen, verleiden, en soms misleiden ze ook.

Als ontwerper – en als fotograaf – maak je dus niet alleen beelden, je geeft ook richting aan betekenis.

En dan komen we bij AI. Een onderwerp waar veel over gesproken wordt, soms met enthousiasme, soms met twijfel.

Wat AI verandert, merk je niet alleen in hoe beelden gemaakt worden, maar ook in hoe we ze vertrouwen — of juist niet meer.

We leven in een tijd waarin een foto niet meer per se een moment vastlegt dat echt heeft plaatsgevonden.

Een beeld kan volledig gegenereerd zijn, zonder camera, zonder licht, zonder realiteit.

Dat is een grote verschuiving.

Want lange tijd was fotografie verbonden met bewijs. “Ik heb het gezien, dus het is waar.” Die relatie begint te vervagen.

AI kan beelden maken die overtuigender zijn dan de werkelijkheid. Perfecter, scherper, dramatischer. Maar ook: losgekoppeld van ervaring.

Dus de vraag wordt: wat is de rol van de fotograaf in een wereld waarin systemen beelden kunnen genereren?

De nieuwe positie van de fotograaf van maker naar curator!

Het zou zomaar kunnen dat de rol van de fotograaf een beetje opschuift — van alleen maken naar veel meer selecteren en duiden.

In een wereld van overvloed wordt selectie belangrijker dan productie.

Dat geldt ook voor design. En eerlijk gezegd: dat geldt ook voor muziek.

Als musicus merk ik dat technologie het mogelijk maakt om eindeloos veel geluiden te maken. Maar de kracht zit niet in hoeveel je maakt, maar in wat je kiest om te laten horen.

Hetzelfde geldt voor fotografie.

Wat mij persoonlijk al jaren bezighoudt, is wat er gebeurt tussen disciplines.

We zijn gewend geraakt om onszelf te definiëren vanuit één vakgebied. Je bent fotograaf, ontwerper, muzikant. Maar in de praktijk lopen die grenzen vaak door elkaar heen.

Als musicus denk ik in ritme, timing en spanning.

Als ontwerper denk ik in structuren en systemen.

Als iemand die met fotografie bezig is, denk ik in licht, kader en moment.

Maar die manieren van denken lopen voortdurend in elkaar over.

Wanneer ik naar een foto kijk, zit er soms bijna een ritme in. Een herhaling van vormen. En wanneer ik muziek maak, zie ik structuren ontstaan die bijna architectonisch zijn.

Het zijn eigenlijk verschillende talen, maar ze proberen allemaal op hun eigen manier hetzelfde te begrijpen.

En juist in het vertalen tussen die talen ontstaat iets nieuws. Iets geboren uit frictie.

Wat mij daarin fascineert, is wat er gebeurt als dingen niet meteen passen.

En juist daar, waar het een beetje wringt, gebeurt er vaak iets interessants.

Een fotograaf die begint te denken als een ontwerper, kijkt anders naar context.

Een ontwerper die denkt als een muzikant, wordt gevoeliger voor ritme en timing.

En een musicus die denkt als een fotograaf, wordt zich bewuster van het moment.

Die kruisbestuiving is geen luxe. Het wordt eigenlijk steeds noodzakelijker.

AI voegt daar nog iets aan toe.

Het introduceert een nieuwe vorm van samenwerking. Niet tussen mensen, maar tussen mens en systeem.

Je geeft een richting, maar wat je terugkrijgt is nooit volledig voorspelbaar.

Dat kan frustrerend zijn. Maar ook verrassend.
Het dwingt je om opnieuw na te denken over controle.
Over keuzes. Over wat het betekent om maker te zijn.

Te midden van al deze ontwikkelingen is er één element dat we niet mogen vergeten: de menselijke factor.
Want uiteindelijk gaat het niet alleen om wat we maken, maar om waarom we het maken.
AI kan patronen herkennen. Maar het ervaart niets.
Voor een AI is het uiteindelijk data. Voor ons zit er bijna altijd een verhaal achter — of we dat nu bewust weten of niet.
En dat verschil blijft belangrijk.

Misschien zit de echte uitdaging niet eens in de technologie, maar gewoon in aandacht.
We worden overspoeld met beelden. We scrollen, we swipen, we kijken vluchtig.
Maar fotografie vraagt iets anders. Het vraagt tijd. Het vraagt dat je blijft kijken.
En dat is iets wat we actief moeten blijven oefenen. Net dat blijven kijken vraagt en brengt verantwoordelijkheid.

Als maker heb je invloed op hoe anderen de wereld zien.
Beelden kunnen verbinden, maar ook vervormen.
In een tijd waarin echt en gegenereerd door elkaar lopen, wordt die verantwoordelijkheid groter.
Niet om voorzichtig te worden, maar om bewust te blijven.

En dan terug naar jullie.
Misschien zijn fotoclubs juist nu belangrijker dan ooit.
Omdat het plekken zijn waar echt gekeken wordt. Waar beelden besproken worden. Waar betekenis ontstaat.
Een fotoclub is geen archief van beelden. Het is een gemeenschap van blikken.

Ik wil afsluiten waar ik begon: met kijken.

Misschien hebben we niet te weinig beelden, maar te weinig aandacht.

Fotografie kan ons helpen om die aandacht terug te vinden.
Niet per se sneller of meer — maar bewuster.

Dus laten we blijven kijken.
Blijven twifelen.
Blijven kiezen.
En vooral: blijven betekenis geven aan wat we zien.

Dank jullie wel, en nogmaals gefeliciteerd met dit prachtige jubileum.

Raf De Keninck
21 maart 2026